

RAZGLEDI

**VPLIV INDUSTRIJE NA REGIONALNI RAZVOJ
TUZELSKE KOTLINE**

AVTOR

dr. Rahman Nurković

Odsjek za geografiju, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Tuzli, Univerzitetska ulica 4,
BA – 75000 Tuzla, Bosna in Hercegovina
rahman.nurkovic@untz.ba

UDK: 911.3:62(497.6 Tuzla)

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

Vpliv industrije na regionalni razvoj Tuzelske kotline

Na razvoj Tuzelske kotline vplivajo številni naravnogeografski dejavniki, ki poleg ugodne prometne lege, pomembnih rudnikov soli in premoga ter električne energije iz Termoelektrarne Tuzla omogočajo razvoj industrije. Industrija zaposluje večino delovne sile in je v preteklosti pomembno vplivala na regionalni razvoj kotline. Danes je Tuzla staro industrijsko središče, ki nazaduje v regionalnem razvoju, saj proces preobrazbe poteka zelo počasi.

KLJUČNE BESEDE

regionalni razvoj, industrija, premog, sol, Tuzelska kotlina, Bosna in Hercegovina

ABSTRACT

The influence of industry on regional development of the Tuzla basin

Several factors have greatly influenced the industrial development of the Tuzla basin: a good geographical position, salt and coal mines and the Power Plant Tuzla. In the past, industry employed most workers and had therefore an important role in regional development. Today Tuzla is an old industrial center causing stagnation in regional development.

KEY WORDS

regional development, industry, coal, salt, Tuzla basin, Bosnia-Herzegovina

Uredništvo je prispevek prejelo 7. junija 2004.

1 Uvod

Na razvoj Tuzelske kotline so vplivali številni naravnogeografski dejavniki, predvsem nahajališča soli in premoga. Pospešili so razvoj industrije, ki je najbolj razvita gospodarska dejavnost, zaposluje veliko število ljudi in najmočnejše vpliva na regionalni razvoj celotnega območja. Zapleteni razvoj Tuzelske kotline smo analizirali s družbenimi, gospodarskimi in fizičnogeografskimi kazalci, ki so pomembno vplivali na prostorski razvoj gospodarskih dejavnosti in infrastrukture, predvsem na razmestitev industrije in prebivalstva (Nurković 2001; Nurković 2002; Nurković 2003).

Tuzelska kotlina se je po 2. svetovni vojni pospešeno industrializirala, kar je bistveno izboljševalo življenjske razmere prebivalcev, kmečko prebivalstvo pa se je močno preobrazilo. Intenzivna industrializacija, ki je slonela na pridobivanju premoga in soli ter kemični industriji kot vodilni industrijski panogi, je najbolj spremenila gospodarske razmere v Tuzli, Lukavcu, Živinicah, Banovićih in Kalesiji.

2 Obdobja razvoja industrije

Razvoj industrije v Tuzelski kotlini lahko razdelimo na pet obdobj:

- obdobje manufakturne industrije med letoma 1884 in 1918,
- obdobje med letoma 1919 in 1945,
- obdobje med letoma 1946 in 1952,
- obdobje samoupravnega gospodarstva med letoma 1953 in 1971,
- obdobje dogovornega gospodarstva med letoma 1972 in 1991.

Industrializacija Tuzelske kotline se je začela po aneksiji Bosne in Hercegovine konec 19. stoletja s prvo pomembnejšo tovarno. Hiter gospodarski in kulturni napredek je pospeševala kapitalistična usmerjenost Avstro-Ogrske, ki je bila gospodarsko, vojaško in tehnično dobro organizirana država z močnim kapitalom in dobrimi strokovnjaki.

Med letoma 1884 in 1919 so v Lukavcu, Kreki in Simin Hanu odprli 4 premogovnike, 3 lesnopredelovalne obrate in grafični obrat. Leta 1918 je bilo v industriji zaposlenih 2798 delavcev, od tega 1231 ali 43,9% v rudnikih premoga in soli. Industrijska območja so bila med seboj zelo oddaljena in slabo povezana. Tovarna sode v Lukavcu in tovarna soli v Tuzli sta bili zgrajeni z avstro-ogrskim kapitalom (Nurković 2001).

Po letu 1919 se je gospodarski razvoj v Tuzelski kotlini spremenil. V Jugoslaviji ni bilo veliko novih tujih investicij, zato se je delež tujega kapitala zmanjševal, kljub temu pa je število zaposlenih naraščalo.

Leta 1940 je v Tuzelski kotlini obratovalo 18 tovarn s 4229 delavci. V rudnikih je delalo 2675 ali 63,2% zaposlenih, v tovarnah soli pa 618 ali 15,1%. Do leta 1945 se je število zaposlenih povzpelo na 5675 (Nurković 2001). Obratom tradicionalne kemične industrije sta se pridružila obrat gradbenega materiala z 270 delavci in pivovarna s 105 delavci, v rudnikih premoga in soli pa so zgradili 3 tehnične delavnice s 110 delavci. V tovarnah soli v Simin Hanu in Kreki so leta 1936 pridelali 45.206 t soli, leta 1941 pa zaradi tehničnih težav le še 41.121 t. Industrijska proizvodnja je v Tuzelski kotlini po letu 1920 le rahlo naraščala. Leta 1945 so proizvedli 188.000 t premoga, 38.000 t soli in 20.000 t sode (Nurković 2001).

Kljub počasnemu razvoju, ki je sovpadal z gospodarsko krizo v kraljevini Jugoslaviji, je število prebivalcev Tuzle in Lukavca naraščalo. Leta 1910 je bilo v Tuzelski kotlini 83% kmečkega prebivalstva, do leta 1931 pa je delež narasel na 87%. To pomeni, da je 2. svetovno vojno pričakala s prebivalstveno sestavo, značilno za tipična kmetijska območja.

V obdobju povojnega obnavljanja in administrativnega gospodarstva, ki se je končalo leta 1952, je industrija v Tuzelski kotlini spet postala nosilec razvoja. Iz tega obdobja izhajajo tovarna koka v Lukavcu, rudnik Lipnica-Dobrnja, jeklarna in Termoelektrarna Tuzla z močjo 779 MW (Miletić 1999). Zaradi novega pojmovanja gospodarskega razvoja, ki je poleg množine poudarjal tudi kakovost, enolično industrializacijo pa dopolnjeval z enakomernim razvojem vseh vej industrije, so potrebe po bolj kvalificirani delovni sili stalno naraščale (Statistički godišnjak ... 1991).

Po vojni so nacionalizirali 15 manjših obratov in jih združili v 3 večje tovarne, iz predvojnih obratov za pridobivanje sode v Lukavcu in soli v Simin Hanu pa so se razvile nove tovarne. Leta 1951 so večje število obratov in delavnic združili v 29 novih tovarn. Nove kemičnoindustrijske objekte so zgradili v Tuzli v industrijski coni med rudnikom lignita Kreka in Šiškim brodom. V Lukavcu so leta 1952 v bližini železniške postaje, rudnika Šikulje in obstoječe tovarne sode začeli graditi koksarne. V tem obdobju je bilo v Tuzelski kotlini v industriji zaposlenih 12.570 delavcev, od tega v rudnikih premoga in soli 7321 ali 58,2 %, v kemični industriji pa 4309 ali 34,3 %. Rudarstvo in kemična industrija sta ustvarila prek 60 % družbenega proizvoda Tuzelske kotline.

Leta 1953 je bilo v industriji zaposlenih že 15.055 delavcev. Značilnost obdobja sta hiter razvoj industrije ter rasti prodaje premoga, koksa, sode in soli po celi Jugoslaviji. Pomemben tehnološki napredek so dosegle predvsem Termoelektrarna Tuzla, tovarna sode in tovarna koksa v Lukavcu ter tovarna soli v Tuzli. Veliko so vlagali v elektroenergetski sistem, dogradili so tudi četrti blok Termoelektrarne Tuzla z močjo 779 MW. V tovarni koksa v Lukavcu so z izgradnjo četrte koksne baterije povečali prihodek za 74 %.

Na uspešen razvoj industrije so vplivali predvsem veliko povpraševanje na domačem trgu, bolj učinkovita organizacija dela, hitrejša uporaba znanstvenih dognanj v proizvodnji, uspešne investicije, razširjena ponudba in povečana kakovost izdelkov ter rast izvoza in uvoza. Med letoma 1952 in 1971 se je število zaposlenih povečalo za 81,9 %, do leta 1981 pa še za nadaljnjih 38,7 %. Leta 1971 je bilo v 11 industrijskih panogah zaposlenih 22.869 delavcev, od tega v rudarstvu 45,5 %, kemični industriji 17,0 %, kovinski 7,2 % in elektroindustriji 3,6 % (Nurković 2001, 73).

V drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja so se pokazali negativni učinki preteklih gospodarskih politik. Zaradi povečanega zadolževanje države v tujini se je uvoz zmanjšal, izvoz povečal, proizvodnja pa je upadla. Kljub temu so v nekaj letih odprli več proizvodnih objektov: cementarno v Lukavcu, tovarno gradbenega materiala Siporex v Tuzli, obrate kovinske industrije v Tuzli, tovarno pohištva Konjuh v Živinicah in tovarno Helios v Banovičih.

Leta 1981 je bilo v Tuzelski kotlini v industriji zaposlenih 31.719 ljudi. Rudarstvo je zaposlovalo 15.352 ali 48,4 % delavcev, kemična industrija 5583 ali 17,6 % in proizvodnja soli 3426 ali 10,8 %, ostalih šest industrijskih panog pa 23,2 % delavcev. Proizvedli so 14 milijonov t premoga, 300.000 t soli in 200.000 t sode (Izveštaji ... 1971 do 1991).

Do leta 1989 se je število zaposlenih povečalo v vseh industrijskih panogah: v kemični industriji za 1967 delavcev, v rudarstvu za 884 in v Termoelektrarni Tuzla za 781 delavcev.

Zaradi začetka vojne leta 1991 se je v Tuzelski kotlini industrijska proizvodnja naglo zmanjšala, upadlo je število zaposlenih, nekdanjega skupnega jugoslovanskega tržišča ni bilo več. Število delovnih mest se je do leta 1999 zmanjšalo za skoraj 10.000 ali več kot četrtno.

3 Industrija

Industrija je v Tuzelski kotlini razporejena neenakomerno, saj so industrijski objekti zgoščeni le v Tuzli in Lukavcu, kjer je bilo leta 2004 prek 70 % vseh delovnih mest v industriji. Ostali delavci so bili zaposleni v treh manjših občinah: Živinice, Banovići in Kalesija. Industrija zasede 148,5 ha oziroma 14,2 % celotne površine Tuzelske kotline (slika 1).

Največje tovarne stojijo v Tuzli: na Šiškem Brodu so Termoelektrarna Tuzla, tovarni gradbenega materiala Siporeks in Polihem. Na obrobju Kreke so tovarna soli, tovarna prevoznih sredstev, tovarna obutve Aida, tovarna Sodaso Holding in tiskarna Grafičar. Na Brčanski Malti je tovarna za proizvodnjo pijač in v Slavinovičih tekstilna tovarna Tuzlo. Industrijska cona pokriva 68,4 ha oziroma 46,0 % industrijskih površin Tuzelske kotline. Leži sredi Tuzle v bližini železniške postaje Tuzla-Lukavac, tako da ima dobro železniško in cestno povezavo z industrijsko cono v Lukavcu. V industrijski coni Tuzle je bilo leta 1999 zaposlenih 17.422 ljudi: v rudnikih 53,5 %, kemični industriji 21,8 %, Termoelektrarni

Tuzla 11,4 %, kovinski industriji 5,6 %, industriji gradbenega materiala 3,4 %, prehrabeni industriji 1,6 %, grafični industriji 1,4 % in tekstilni industriji 1,3 %.

Na Ljubačeh, južno med Tuzlo in Živinicah, obratuje pekarna, kjer je leta 2003 delalo 364 ljudi.

Leta 1999 je bil Lukavac z 2752 oziroma 10,2 % delavcev na drugem mestu po industrijski razvitosti v Tuzelski kotlini. V kemični industriji je bilo zaposlenih 62,1 % delavcev, v rudnikih 24,7 %, industriji gradbenega materiala 9,5 % in tekstilni industriji 3,7 % (Nurković 2001).

Industrijska cona v Lukavcu leži vzdolž reke Spreča in regionalne ceste. V njej so tri velike tovarne: tovarna sode, koksa in cementarna. Meri 50,5 ha, kar je 34,0 % industrijskih površin Tuzelske kotline. Za razvoj industrije v Lukavcu so najbolj pomembni Termoelektrarna Tuzla, kamnolom Vijenac, rudnik premoga Šikulje, bližina jezera Modrac in izvir slane vode Hukalo.

Tretja industrijska cona se je razvila v Živinicah na 10,1 ha in leži na treh ločenih krajih: blizu železniške postaje v Živinicah, na obrobju Dubrave in Đurđevika ter poleg regionalne ceste Tuzla–Sarajevo. Leta 2003 je bilo v Živinicah 5 tovarn s 4321 delavcev. V premogovnikih jih je delalo 60,4 %, v kovinski industriji 16,8 %, lesni 11,5 %, prehrabeni 7,4 % in tekstilni industriji 3,9 %. Ob gradnji je bila cona na obrobju mesta, zdaj pa so objekti v celoti znotraj mesta.

Industrijska cono v Banovičih je s svojim rudnikom pomembna za Termoelektrarno Tuzla in tovarno sodavice Lukavac. Leži na zahodu mesta južno od reke Oskova in pokriva 9,6 ha. Razvijati se je začela že leta 1946. Leta 1999 je zaposlovala 1351 delavcev oziroma 5,0 % delavcev celotne Tuzelske kotline. V rudniku črnega premoga Banovići jih je delalo 1048 oziroma 77,6 %, kovinski industriji 195 oziroma 14,4 % in tekstilni industriji 108 oziroma 8,0 %.

Ostale tovarne v Tuzelski kotlini so manjše in pokrivajo 8,1 ha površine. V Kalesiji je bilo leta 1999 v industriji zaposlenih 1105 delavcev (Atić 1996).

Preglednica 1: Aktivno prebivalstvo po sektorjih dejavnosti leta 1964 in leta 2004 v občinah Tuzelske kotline v % (Statistički godišnjak ... 1961 do 1991; Izveštaji ... 1971 do 1991; Statistički godišnjak/ljetopis ... 2000).

leto	Tuzla	Banovići	Živinice	Lukavac	Kalesija	Tuzelska kotlina
primarni sektor						
1964	1,9	8,8	29,3	4,7	70	6,5
1970	0,9	3,9	6,8	2,8	44,5	2,7
1981	0,6	2,2	1,9	0,8	25,9	1,2
1991	0,8	1,9	1,5	0,6	14,5	1,3
1999	0,7	4,1	1,6	1,2	8,8	1,3
sekundarni sektor						
1964	66,6	78,7	58,7	80,5	3,1	69,1
1970	59,5	77,8	67,6	73,9	2,9	63,3
1981	71,1	70,8	80,5	79,3	34,7	72,8
1991	64,9	71,6	79,9	77,1	62,1	69,4
1999	61,6	50	72,8	61,2	64,7	62,1
terciarni sektor						
1964	31,5	12,5	12	14,8	26,9	24,5
1970	39,5	18	25,1	23	51,4	33,8
1981	28,3	26,9	17,5	31,5	39,3	27,8
1991	34,3	26,4	18,5	22,1	23,5	29,3
1999	37,6	45,7	25,5	37,5	26,3	36,4

V zadnjih letih je bilo zgrajenih približno deset novih tovarn v lesni, prehrabeni in kovinski industriji. Značilno je zgoščevanje industrije ob magistralah Zvornik–Kalesija–Tuzla–Lukavac–Doboj in Banovići–Živinice–Tuzla.

Proces preobrazbe gospodarstva v Tuzelski kotlini podobno kot po vsej Bosni in Hercegovini poteka zelo počasi in v težkih razmerah. Vojni so sledili deindustrializacija, nezaposlenost, hitra privatizacija in majhna tuja vlaganja. Vojna škoda naj bi v Tuzelski kotlini dosegla približno 150 milijard USD. Gospodarskih priložnosti je malo, procesi deagrarizacije, urbanizacije, deruralizacije in preobrazbe prebivalstva pa so zelo počasni.

Najpomembnejša gospodarska panoga v Tuzelski kotlini je še vedno industrija z največjimi vlaganji, vendar njen vpliv na dohodke in število zaposlenih upada.

Leta 1981 je bilo v sekundarnem sektorju zaposlenih 45.068 ali 72,8 % aktivnega prebivalstva, v terciarnem sektorju 17.256 ali 27,8 % in v primarnem 720 ali 1,2 %. Največji del aktivnega prebivalstva v primarnem sektorju je zaradi šibkega industrijskega razvoja in prevladujoče kmetijske usmeritve imela občina Kalesija s 25,9 %, pri ostalih občinah pa je bil del aktivnega prebivalstva v primarnem sektorju zelo nizek (preglednica 1). Del aktivnega prebivalstva, zaposlenega v sekundarnem sektorju, je bil zelo visok pri vseh občinah: Živinice 80,5 %, Lukavac 79,3 %, Tuzla 71,1 %, Banovići 70,8 % in Kalesija 34,7 %. V terciarnem sektorju je bilo zaradi šibkega industrijskega razvoja in usmeritve v obrt in trgovino največ aktivnega prebivalstva zaposlenega v Kalesijah z 39,3 %, sledijo pa občine Lukavac z 31,5 %, Tuzla z 28,3 % in Banovići s 26,9 %, predvsem zaradi večjega števila zaposlenih v železniškem in cestnem prometu.

Do leta 1991 se je delež aktivnega prebivalstva v Tuzelski kotlini dvignil na 34,4 % in v Živinicah na 18,5 %, delež terciarnega sektorja pa v Tuzelski kotlini na 29,3 %. Tega leta so zaprli več tovarn in odpustili delavce v kemični industriji v Tuzli, Lukavcu in Živinicah.

Leta 1999 je v sekundarnem sektorju Tuzelske kotline delalo 38.275 delavcev ali 62,1 % aktivnega prebivalstva. Od leta 1991 se je število zaposlenih zmanjšalo za 7,3 %. Število delovnih mest v sekundarnem sektorju se je v Lukavcu zmanjšalo za 5056, v Banovićih za 3655, Živinicah za 1257 in Tuzli za 78.

Do leta 2004 se je delež aktivnega prebivalstva v terciarnem sektorju v Tuzelski kotlini povečal za 7,1 %, v občini Banovići za 19,3 %, Lukavac za 15,4 %, Živinice za 7 %, Tuzla za 3,3 % in občini Kalesija za 2,8 %.

4 Premog in sol

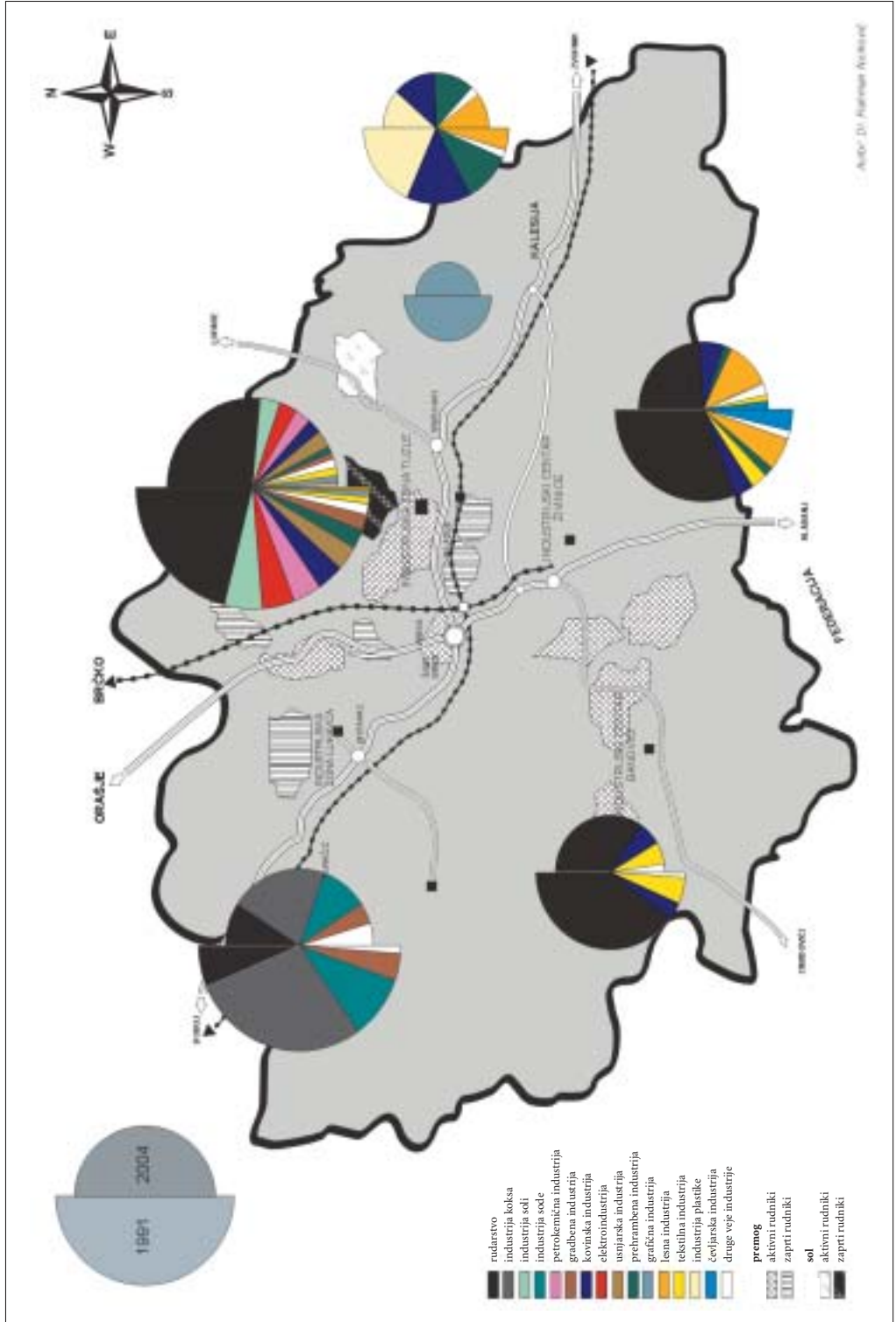
V Tuzelski kotlini kopljejo premog v odprtem kopu pliocenskega lignita Kreka v Tuzli od leta 1884. Avstrijski geolog Katzer je prvi analiziral nahajališče med Kalesijo in Puračićem in ocenil, da ležišče premoga meri 40 km v dolžino, 10 km širino in skriva približno 4 milijarde t rude (Basler 1985). Leta 1946 so v sklopu premogovnika odprli nov kop v Banovićih, kjer so v enem letu pridobili 107.000 t črnega premoga, kasneje pa so kope odprli še v Lukavcu in Lipnici (Martinović 1985).

Na podlagi premoga so zgradili več tovarn. Večje so tovarna koksa v Lukavcu, termoelektrarna v Tuzli, ki je z več kot 4 milijoni t letno največji porabnik premoga v kotlini. Druga največja porabnika sta tovarna koksa v Lukavcu s približno 2 milijonoma t letno in tovarna soli v Tuzli z 1,5 milijona t letno (Martinović 1985).

Med letoma 1991 in 1995 je pridobivanje premoga upadalo, nato pa je spet naraščalo. Danes v premogovnikih dela več kot 16.000 rudarjev, ki na leto izkopljejo približno 7,5 milijona t premoga.

Nahajališče soli leži pod zahodnim delom Tuzle na globini med 150 in 700 m in se razteza od jugovzhoda proti severozahodu. Dolgo je 3 km in široko 1,5 km (Basler 1985). Sprva so sol uporabljali le za prehrano bližnjega prebivalstva.

Podzemna voda zaradi izpiranja soli, predvsem na globini med 200 in 250 m, postane slana. Najpomembnejše zajetje slane podzemne vode je povezano z rekama Jala in Solina ter potokoma Trnovac in Hukalo. Črpališči Trnovac in Hukalo črpati vodo iz globine 250 m z zmogljivostjo med 12 in 14 m³ vode na uro, nato pa jo prek kanalov odvajata proti tovarni soli Lukovac, kjer jo predelajo, in sicer okoli

Slika 1: Zaposleni glede na industrijske panoge po naseljih v Tuzelski kotlini med letoma 1991 in 2004.

2,5 milijona m³ na leto (Vujović in Stojković 1985). Največ soli so pridobili leta 1992, kar 133.596 t, leta 2000 pa zaradi zmanjševanja proizvodnje v kemični industriji le še 32.646 t.

Novo nahajališče kamene soli so našli 1200 m globoko pod goro Majevisa na obrobju Tetina, 8 km jugovzhodno od Tuzle. Zaloge soli naj bi bile od 300 do 350 milijonov t. Ob proizvodnji 300.000 t soli na leto bi bilo izkoriščanje možno približno 30 let.

Zaradi izkoriščanja soli v rudnika Tušanj so se tla sredi Tuzle ponekod ugreznila tudi za 50 m. Kar 500 objektov z 2350 stanovanji in srednjo šolo je bilo poškodovanih, vendar jih niso obnovili, pač pa so v zahodnem delu mesta zgradili nove (Igić-Muntić 1985).

5 Sklep

Razvoj industrije Tuzelske kotline je temeljil predvsem na kemični industriji ter proizvodnji premoga in soli. Zadnja vojna je prekinila poslovanje z območji zunaj kotline, pa tudi po vojni se je gospodarska kriza nadaljevala: v najslabšem položaju so tovarna Polihem v Tuzli in tovarna sode v Lukavcu, tovarna koksa pa je celo opustila proizvodnjo. Industrija se sooča s privatizacijo, nerešenimi lastninski odnosi in slabo izobrazbeno sestavo prebivalstva, zaradi zastarele tehnologije pa ne more več konkurirati na trgu. Vse to povzroča hude socialne probleme.

Prihodnost bo morala močno spremeniti gospodarska in prebivalstveno sestavo ter regionalni razvoj. Odpraviti bo treba neenakomeren prostorski razvoj industrije v Tuzelski kotlini, ki je povzročil številne gospodarske in socialne probleme v Tuzli in Lukavcu (Babović, Klapić 1996). Centralizacija industrije ima nekatere dobre, pa tudi številne slabe vplive, predvsem na okoliške vasi. Zato bi morali pozitivne in negativne učinke centralizacije natančno preučiti, nato pa najti najbolj primerne ukrepe za enakomeren razvoj vseh predelov kotline.

6 Viri in literatura

- Atić, E. 1996: Prestrukturiranje i razvoj rudnika Tuzlansko-podrinjskog kantona. Zbornik radova. Tuzla.
- Babović, S., Klapić, M. 1996: Stanje, problemi, strateški ciljevi i globalni pravci razvoja privrede Tuzlansko-podrinjskog kantona. Zbornik radova. Tuzla.
- Basler, Đ. 1985: Župa i grad soli u srednjem vijeku. 100 godina Fabrike soli Tuzla. Doboj.
- Igić-Muntić, D. 1985: Prisilne urbane promjene u centralnom dijelu Tuzle. 100 godina Fabrike soli Tuzla. Doboj.
- Izveštaji Fabrike sode, Lukavac 1981–1991. Lukavac.
- Izveštaji Fabrike soli, Tuzla 1971–1991. Tuzla.
- Izveštaji Fabrike koksa, Lukavac 1981–1991. Lukavac.
- Martinović, T. 1985: Tehničko-tehnološki razvoj Rudnika Kreka u periodu 1885–1944. godine. Tuzla.
- Miletić, D. 1999: Termoelektrana Tuzla 1959–1999. Tuzla.
- Nurković, R. 2001: Vpliv industrije na razvoj Tuzlanske kotline. Doktorska disertacija, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljana. Ljubljana.
- Nurković, R. 2002: Industrija kao faktor regionalnog razvoja Bosne i Hercegovine na primjeru razvoja industrije u Tuzlanskoj kotlini. Zbornik radova. Zagreb.
- Nurković, R. 2003: Uticaj industrije na razvoj naselja i raspored naseljenosti u Tuzlanskoj kotlini. Zbornik radova Međunarodnog naučnog seminara Regionalno razvojna problematika Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja u procesu približavanja Evropskoj Uniji. Tuzla.

Statistički godišnjak Bosne i Hercegovine za 1961, 1971, 1981 i 1991. godinu. Sarajevo.

Statistički godišnjak/ljetopis Federacije Bosne i Hercegovine 2000. Sarajevo.

Vujović, M., Stojković, J. 1985: Stanje sirovinske osnove i perspektive daljeg razvoja solarstva u Tuzli. 100 godina Fabrike soli Tuzla. Dobož.

Članek je iz angleškega jezika prevedel Žiga Drobnič.

7 Summary: The influence of industry on regional development of the Tuzla basin

(translated by the author, arranged by Žiga Drobnič)

The Tuzla basin is one of the most industrialized parts of the country with a very complex industrial structure. Several factors had an important role in the economic development of the region namely its natural resources, location, and physical characteristics.

Despite the fact that accumulations of natural resources in the Tuzla basin were already known in antiquity important economic development actually started with the annexation-process of Bosnia-Herzegovina by the Austro-Hungarian Empire. The first industrial mining – coal and salt – occurred at the end of the 19th century.

After the first world war the Tuzla basin faced a new political and economic situation: the number of industrial workers grew and new industries emerged, particularly the chemical industry and the industry of construction material. Nevertheless economic development was slow due to the insignificant role of national capital, strong foreign competition, a predominantly agricultural social structure and the political and economical crisis in Yugoslavia.

The period after the second world war was marked by a centralization of industry and a massive industrialization expanding the industrial base on a variety of fields, including steel, coke, and energy. Industry became the dominant force of regional development with mining and chemical industry as its most important elements. At the beginning of the 80's when the region reached its peak of economic development almost 32,000 industrial workers were employed. Towards the 90's there was a gradual decline in the industrial strength of the Tuzla basin, aggravating with the last Balkan war and a new political and economic situation of the region.

The last decade shows a slight increase in tertiary activities with the secondary sector remaining as the most important in the economic structure of the region. One of the difficulties remains the unequal spatial development – a relic of the centralization of industry – and the obsolete technology used. In order to bring positive changes to the economic development, a revision of its structure is of necessity.